

Grażyna Leja

Rozwój turystyki religijnej w Krakowie

Kraków jest jednym z nielicznych miast na świecie, które posiada tak duże grono świętych relikwii i miejsc związanych z najważniejszymi postaciami dla Kościoła katolickiego. Począwszy od św. Stanisława Biskupa i Męczennika, a skończywszy na współczesnych – św. siostrze Faustynie – Apostołce Bożego Miłosierdzia czy Janie Pawle II – Wielkim Papieżu Polaku. Do tego grona dołączył ostatnio święty Szymon z Lipnicy – bernardyn pochowany w podwawelskim kościele św. Bernardyna ze Sieny. W tym miejscu trzeba jeszcze pamiętać o Mojżeszu Isserlesie, pochowanym na krakowskim cmentarzu Remu, XVI-wiecznym rabinie, otaczanym do dziś kultem przez wyznawców judaizmu.

Kraków, jak przystało na najważniejsze centrum turystyczne w Polsce, idąc na przeciw potrzebom i obecnym tendencjom na rynku ma opracowaną *Strategię Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006–2013*. Dokument ten został przyjęty uchwałą przez Radę Miasta Krakowa w dniu 5 lipca 2006 roku¹ i jest on programem operacyjnym *Strategii Rozwoju Krakowa*². Jest to bardzo istotny materiał w związku z rozwojem funkcji turystyczno-religijnych Krakowa, w tym związanych z osobą Jana Pawła II.

W wizji Krakowa jako ośrodka turystycznego w 2013 roku, zamieszczonej w *Strategii Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006–2013*, zapisano m.in.: „W roku 2013 Kraków – Miasto wielkie duchem – jest największym w Polsce, jednym z najbardziej atrakcyjnych miast w Europie i znanym na całym świecie centrum turystyki kulturowej, kongresowej i religijnej. (...) Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Łagiewnikach stało się ważnym celem pielgrzymek i miejscem wielkich zgromadzeń wiernych

---

¹ Uchwała RMK nr CXIV/1167/06 z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie przyjęcia *Strategii Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006–2013*.

² *Strategia Rozwoju Krakowa*, Załącznik do Uchwały Nr LXXV/742/05 Rady Miasta Krakowa z dnia 13 kwietnia 2005 r., s. 44.

z całego świata”³. We wspomnianym dokumencie turystyka religijna została uwzględniona pośród trzech głównych form turystyki, jakie są i mogą być na najbliższe lata motorem rozwoju turystyki przyjazdowej do miasta. W Krakowie władze lokalne dostrzegły znaczenie turystyki religijnej w ogólnoturystycznym rozwoju miasta.

W omawianej *Strategii...* wyszczególniono dwa zadania ściśle i wyłącznie odnoszące się do turystyki religijnej: I.1.12. *Zagospodarowanie obszaru wokół sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie Łagiewnikach* oraz III.1.2. *Wzbogacenie oferty Krakowa w zakresie turystyki religijnej*. Pierwsze z nich związane jest z priorytetem dotyczącym rozwoju infrastruktury turystycznej i paraturystycznej w mieście, a szczególnie odnosi się do zadania rozbudowy i zagospodarowania turystycznego otoczenia sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie – Łagiewnikach oraz budowy Centrum Jana Pawła II w bliskim sąsiedztwie Sanktuarium. Drugie zadanie (III.1.2.) dotyczy budowy „produktu turystycznego” związanego z turystyką religijną. „Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach jest obecnie jednym z największych sanktuariów pielgrzymkowych świata (...). Bogate tradycje pątnicze Krakowa (Wawel, Skalka, Mogiła i inne, czy współcześnie np. Sanktuarium *Ecce Homo* św. Brata Alberta), przekładają się na największą w Polsce liczbę przedmiotów kultu religijnego – o co najmniej krajowym zasięgu. To wszystko stawia Kraków wysoko wśród centrów turystyczno-religijnych w Polsce i w czołówce tego typu ośrodków w świecie katolickim. Do tego Kraków był miejscem życia, tworzenia i działalności Sługi Bożego Karola Wojtyły, późniejszego Wielkiego Papieża Jana Pawła II”⁴. Tamże wskazano konkretne działania związane z turystyką religijną, w tym związane z propagowaniem związków osoby Jana Pawła II z Krakowem.

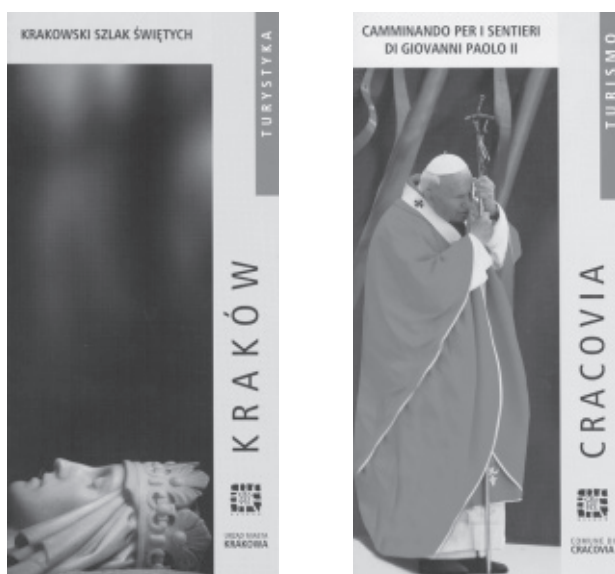
W ramach działań od wielu lat podejmowanych przez miasto w zakresie rozwoju turystyki religijnej, należy zwrócić uwagę na oznakowane szlaki turystyczne.

W Krakowie istnieją obecnie trzy trasy odnoszące się tematycznie do turystyki religijnej: *Krakowski Szlak Świętych*, *Ścieżkami Jana Pawła II* i *Trasa św. Stanisława*. Każde miejsce jest oznakowane tablicą informacyjną, a szlaki te są stałym elementem publikacji promocyjnych Urzędu Miasta Krakowa. Obecnie materiały promocyjne wydawane są w siedmiu wersjach językowych: polskiej, angielskiej, włoskiej, rosyjskiej, niemieckiej, francuskiej i hiszpańskiej (ryc. 1). „Z punktu widzenia marketingowego należy rozróżnić trzy skale (rangi) krakowskich szlaków związanych z turystyką religijną: lokalna (np. *Szlak Duchowości Albertyńskiej*, *Szlak bł. Anieli Salawy*), ogólnokrajowa *Trasa św. Stanisława*, *Krakowski Szlak Świętych*, *Szlak Uniwersyteckich Świętych*), międzynarodowa (*Ścieżkami Jana Pawła II*)”⁵.

³ *Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006–2013*, Wyd. UMK, Kraków 2006, s. 3–4.

⁴ *Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006–2013. Katalog zadań*, Wyd. UMK, Kraków 2006, s. 106.

⁵ A. Wilkońska, *Kraków jako policentryczny ośrodek turystyki religijnej*, IGiGP UJ, Kraków 2007, rozprawa doktorska, s. 263. Por. też: A. Wilkońska, *Kraków – mapa sanktuariów*, Wyd. Tessa, Gdańsk.

Ryc. 1. Przykładowe wydawnictwa promocyjne Urzędu Miasta Krakowa odnoszące się do turystyki religijnej

Źródło: Zbiory UMK.

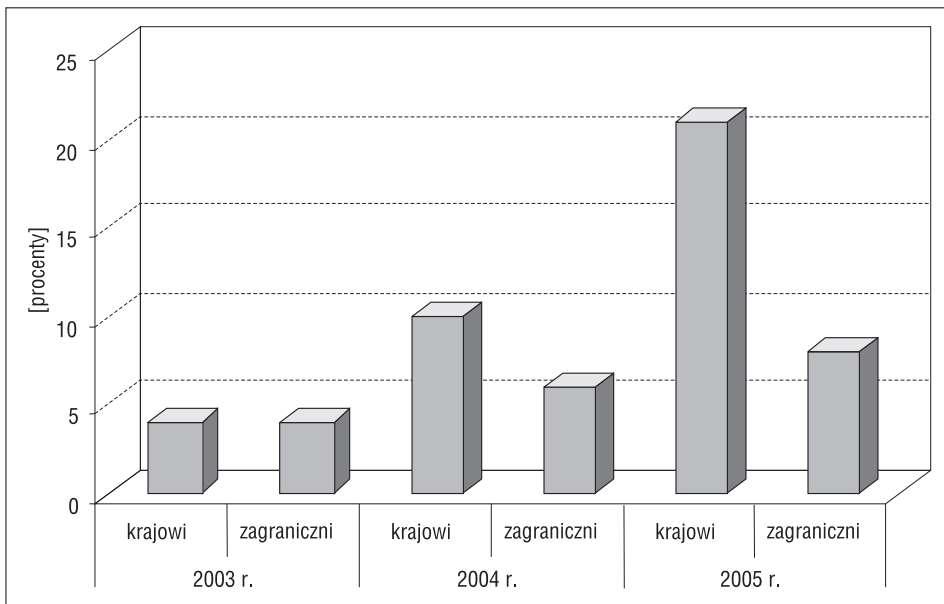
Jak ważnym motorem rozwoju turystycznego Krakowa jest turystyka o religijnej motywacji przyjazdu obrazuje poniższy wykres (ryc. 2).

Na tle innych celów przyjazdu do miasta turystyka religijna plasuje się w czołówce motywów podejmowania podróży turystycznych. Od kilku lat wielkość motywacji religijnych wśród gości krajowych i zagranicznych przyjeżdżających do Krakowa stanowi od kilku do kilkunastu procent i każdego roku wzrasta ona zwłaszcza wśród odwiedzających krajowych⁶. Jako cel główny motywacja religijna z roku na rok ma coraz większe znaczenia dla odwiedzających, szczególnie dotyczy to Polaków (por. tab. 1).

Badania ruchu turystycznego w Krakowie, co roku wykonywane na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa, prowadzone według jednej metody, pozwalają na zaprezentowanie charakterystyki typowego turysty religijnego⁷. Najczęściej w celach religijnych do Krakowa przyjeżdżają Polacy, a z zagranicy dominują Słowacy, Włosi i Niemcy. Sposób spędzania wolnego czasu przez turystę religijnego jest powiązany,

⁶ Por. *Badania ruchu turystycznego w Krakowie w roku 2005. Raport końcowy*, Wyd. MOT, Kraków 2005, s. 52; *Badania ruchu turystycznego w Krakowie w roku 2006. Raport końcowy*, Wyd. MOT, Kraków 2006, s. 50.

⁷ Szerzej na temat turysty religijnego: A. Wilkońska, *Kraków jako policentryczny ośrodek turystyki religijnej*, dz. cyt., s. 231–232.

Ryc. 2. Dynamika zmian w strukturze celów przyjazdu do Krakowa – cel religijny

Źródło: A. Wilkońska, *Kraków jako policentryczny ośrodek turystyki religijnej*, dz. cyt., s. 191.

poza celami religijnymi, ze zwiedzaniem zabytków i wypoczynkiem, przy tym turystów religijnych wyróżniają częste spacerowanie oraz uczestnictwo w nabożeństwach i aktach pokuty (ryc. 3). Co ciekawe, turyści religijni wykazują wysoki wskaźnik deklaracji ponownego przyjazdu do miasta.

W ostatnich latach najwyższy wskaźnik odwiedzających krajowych i zagranicznych, przyjeżdżających z motywacji religijnej, odnotowywany jest w sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach. Zauważane jest tutaj największe zróżnicowanie kierunków przyjazdów. Do sanktuarium przybyli turyści ze 109 krajów świata. Tak więc sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach zalicza się do ośrodków o charakterze międzynarodowym i jest jednym z najważniejszych i największych centrów kultu religijnego w Polsce, w Europie i na świecie.

Na podstawie szacunków wielkości ruchu turystycznego przyjazdowego do Krakowa zaprezentowanych w badaniach z ostatnich lat, można wskazać, że obecnie w celu religijnym do Krakowa rocznie przyjeżdża ok. 1 mln odwiedzających krajowych i zagranicznych. Turystyka religijna, podobnie zresztą jak i pielgrzymki, generuje wydatki ze strony odwiedzających i ma to istotny wymiar z punktu widzenia dochodów miasta.

Tab. 1. Główny cel przyjazdu ogółem odwiedzających w Krakowie w latach 2003–2006

GŁÓWNY CEL PRZYJAZDU	2003	2004	2005	2006
zwiedzanie zabytków	59,0%	30,4%	34,9%	35,1%
wypoczynek	18,3%	23,2%	15,6%	26,3%
sprawy służbowe (biznes)	3,4%	7,9%	6,5%	7,6%
odwiedziny krewnych lub znajomych	7,1%	10,1%	9,7%	6,6%
cel religijny	0,6%	4,7%	9,7%	6,1%
rozrywka (kluby, dyskoteki, puby)	3,8%	6,1%	4,0%	3,9%
udział w kongresie, szkoleniu	0,8%	3,1%	2,7%	2,4%
udział w imprezie kulturalnej	1,4%	1,3%	1,4%	2,4%
inny cel	1,1%	4,2%	4,2%	2,2%
tranzyt	0,0%	3,2%	2,6%	1,8%
edukacja	2,4%	2,4%	2,6%	1,4%
zakupy	0,5%	0,5%	1,8%	1,1%
odwiedziny miejsc rodzinnych	0,7%	1,2%	1,1%	1,0%
udział w zawodach sportowych	0,0%	0,2%	0,7%	0,9%
turystyka aktywna (kwalifikowana)	0,8%	1,2%	0,5%	0,7%
cel zdrowotny	0,1%	0,2%	0,7%	0,4%
poznanie walorów przyrody	0,3%	0,1%	0,1%	0,1%
brak informacji	0,0%	0,0%	1,5%	0,0%
RAZEM	99,9%	100,0%	100,0%	99,9%

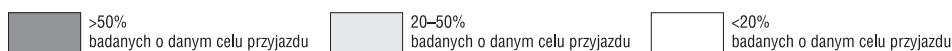
Źródło: *Badania ruchu turystycznego w Krakowie w roku 2006. Raport końcowy*, Wyd. MOT, Kraków 2006, s. 51.

Patrząc z perspektywy możliwości rozwoju turystyki religijnej w Krakowie należy wskazać następujące główne szanse dalszego rozwoju⁸:

- przewidywany wzrost liczby podejmowanych międzynarodowych podróży turystycznych na świecie, w tym związanych z motywacją religijną,
- dalsza rozbudowa portu lotniczego w Krakowie-Balicach,

⁸ Na podstawie: *Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006–2013*, Wyd. UMK, Kraków 2006, s. 23–25 oraz A. Wilkońska, *Kraków jako policentryczny ośrodek turystyki religijnej*, dz. cyt., s. 147–170.

Sposób spędzania czasu:	spacery	spędzanie czasu w restauracjach i kawiarniach	zabawa w dyskotekach i klubach	poznawanie okolicznych miejscowości	wizyty w muzeum	spotkania ze znajomymi	wizyty w filharmonii, operze, teatrze i kinie	uczestniczenie w wydarzeniach	uprawianie turystyki aktywnej
<i>Cel przyjazdu:</i>									
zwiedzanie									
wypoczynek									
zakupy									
rozrywka									
odwiedziny (krewnych, znajomych, miejsc rodzinnych)									
religijny									
służbowy									
edukacja									
rekreacja									
tranzyt									
uczestnictwo w imprezach kulturalnych									
uczestnictwo w konferencjach									

Ryc. 3. Sposób spędzania wolnego czasu przez respondentów przebywających w Krakowie w 2005 roku w zależności od celu przyjazdu

Źródło: K. Rotter, A. Wilkońska, *Formy turystyki w Krakowie – stan i perspektywy rozwoju*, [w:] D. Ptaszycska-Jackowska (red.), *Polska przestrzeń turystyczna*, „Prace Geograficzne”, z. 117, IGI GP UJ, Kraków 2007, s. 125–138.

- wzrost zainteresowania Polską i Krakowem ze względu na osobę Jana Pawła II, zwłaszcza w kontekście spodziewanego wyniesienia polskiego Papieża na Ołtarze,
- dalszy rozwój sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach oraz budowa Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się”,
- utrwalający się wśród turystów obraz Krakowa jako bogatego w tradycje ośrodka turystyki religijnej,
- pozytywne nastawienie władz miasta do rozwoju turystyki religijnej,
- możliwość wzrostu krajowego popytu na usługi turystyczne, w tym ze strony osób starszych, podróżujących w celach religijnych.

Mówiąc o szansach trzeba też wskazać główne bariery rozwoju turystyki religijnej w Krakowie:

- zbyt mała przepustowość portu lotniczego Kraków-Balice,
- słaba promocja turystyczna Polski, w tym w zakresie turystyki religijnej,
- słaba konkurencyjność i mała różnorodność ofert turystyczno-religijnych przyjazdowych do Krakowa,

- niedocenywanie znaczenia i oddziaływania turystyki religijnej na rozwój gospodarczy.
- stagnacja w rozwoju sanktuariów i ich otoczenia, w tym w infrastrukturę turystyczną i paraturystyczną,
- przeciążenie obiektów sakralnych Krakowa turystami,
- opóźnienia w realizacji inwestycji strategicznych miasta z punktu widzenia rozwoju turystyki, w tym turystyki religijnej.

Na końcu trzeba jednocześnie nadmienić, że obecnie trwają prace nad *Strategią Promocji Krakowa na lata 2007–2010*, gdzie również znajdują się zapisy dotyczące promocji turystyki religijnej, w tym osoby Jana Pawła II – Wielkiego Polaka i Wielkiego Krakowianina. Spodziewana beatyfikacja Jana Pawła II powinna być okazją do promocji Krakowa jako „miasta świętych”.

Grażyna Ieja

Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Turystyki

